Anul XVI. Noemvrie 1926. Nr. 11.

REVISTA TEOLOGICĂ

= organ pentru ştiinţa şi viaţa bisericească. =

Abonamentul: Pe un an 180 Lei. Pe o jumătate de an 90 Lei.
Un număr 15 Lei.

Intre gimnastică şi religie.

— Un cuvânt la reforma învăţământului secundar. —

Reforma e o creaţie nouă care cere anumite însuşiri celui ce se simte chemat s'o înfăptuiască: în primul rând reformatorul trebuie să aibă simţul realităţii. In al doilea rând el trebuie să se identifice complect cu idealul pe care vrea să-l întrupeze în opera lui reformatoare şi în al treilea rând să fie mai ales *sincer*.

Numai aceste însuşiri feresc pe reformator de ridicul şi, desigur, reforma de sterilitate.

Din absenţa simţului realităţii rezultă reforme himerice, impracticabile şi primejdioase.

Din lipsa de identificare, adică de înţelegere şi simpatie, cu idealul pe care cineva visează să-l înfăptuiască printr'o reformă, rezultă stări hibride şi artificiale.

Iar din nesinceritate rezultă iremediabilele compromisuri, cari se traduc prin indisciplină morală şi, prin urmare, prin anomalie şi nulitate socială.

Reforma învăţământului prin care — în proiect cel puţin — se urmăreşte intensificarea şi fecundi-

tatea culturii pentru formarea personalităţii şi pentru realizarea unei majorităţi culturale şi etice în ţara noastră, pare a porni dintr'o pronunţată neglijare a realităţii, dintr'un vădit indiferentism faţă de idealul culturii adevărate şi dintr'o făţărnicie primejdios de agresivă.

De aceea ea va fi, credem, impracticabilă, hibridă şi nulă ca rezultate culturale şi etice.

Nu avem nimic de zis împotriva întroducerii psihologiei, logicii şi metafizicii în programa analitică, fie chiar a primei clase gimnaziale. Doar de aceea ne trimitem noi copiii la şcoală ca să se facă experienţe cu mintea lor, indiferent dacă vor ieşi din laboratoriul acesta cu ea complect obtuză şi istovită...

Nu facem nici o obiecţie preponderenţii care i se dă în învăţământ gimnasticei şi sporturilor; am auzit şi noi de vechea zicală: „mens sana"...

Dar când reduci numărul orelor de educaţie religioasă — atât de puţine totuşi — şi areţi în plus tendinţa de a o elimina complect din planul formaţiei spirituale a tineretului, atunci nu mai putem rămâne indiferenţi. Avem de a face cu o calificată agresiune, cu un adevărat atentat la personalitate şi la idealurile ei vii şi categorice.

Tolerăm toate maniile din lume: şi mania filozofică şi mania sportivă şi pe cea reformistă; dar nu putem face concesii infinite în numele culturii înseşi, al cărei ideal august este spiritualizarea progresivă a speciei umane, adică sfinţirea ei până la „asemănarea cu Dumnezeu", superbiei „lumeşti" duse până la exclusivism, într'o vreme în care lumea care cugetă şi care este orientată în viaţa şi acţiunile ei de o conştiinţă morală, a găsit *«în sfinţenie idealul educaţiei»*. *(Franz Koehler: Das Heilige im Ideal*

der Erziehung). Să pui învăţământul filozofic la temelia culturii şi să elimini totuşi cel mai clasic factor al culturii spirituale — factorul religios — este cel puţin curios. Căci nu se compromite oare în felul acesta însaşi chemarea filozofiei şi nu i se dă oare o paradoxală vecinătate în gimnastica suedeză şi în sporturile anglo-americane?...

„Om deplin ajunge numai acela, care este crescut în sfinţenie şi pentru sfinţenie.

In măsura în care sfinţeniei i se dă locul central în planul educaţiei, educaţia atinge culmile idealului ei". [Fr. Koehler].

Nu ştim cât vor fi de accesibili filozofiei ucenicii lui Dempsey şi Carpentier. Dar credem, că nici cei mai zeloşi pedagogi ai ireligiunii nu vor putea deprecia fertilitatea unui suflet pătruns de dumnezeire pentru semănăturile filozofiei celei mai autentice. Dacă vre-unul din noi ar avea posibilitatea să decreteze reforma învăţământului, ar pune pentru toţi aspiranţii la catedră şi o condiţie de conştiinţă: aceea de a fi creştini adevăraţi, sau, în caz contrar aceea de a nu nimici prin îndoielile lor nădejdile şi idealurile tinerilor pe care sunt chemaţi să-i personalizeze, nu să-i blazeze şi să le ucidă sufletul. Deoarece suntem convinşi, că „adevăratul şi fecundul ideal al şcoalei nu poate fi conceput şi realizat decât de ceice trăiesc în lumea credinţii, a credinţii creştine". Numai viaţa religioasă ne dă puterea şi marile linii ale cugetării, care ne-ajută să învingem mizeria vieţii obicinuite". [Otto Dibelius]. Fără Sf. Scriptură, adică fără inspiraţiile acelei cărţi, pe care Regele Angliei o numeşte cândva „cel mai scump tezaur pe care l-a putut vedea pământul", tot învăţământul — oricât de arhitectural

ar fi el turnat în programe analitice — nu este decât un vast arsenal de arme diavoleşti.

Toţi reformatorii din lume nu vor mai putea reda omenirii sănătatea spirituală pierdută din pricina inculturii religioase şi prin urmare a indisciplinii şi iresponsabilităţii morale.

Iată pentruce am fi aşteptat, ca în proectul de reformă să se prevadă, de pildă, înfiinţarea capelelor şcolare cu obligaţia pentru profesori de a lua parte împreună cu elevii lor la Sf. Liturgie; am fi dorit de asemenea să vedem pe aceiaşi profesori păşind în fruntea elevilor lor către Sf. Potir. Chestie de conştiinţă? Până când nu vom realiza această unanimitate spirituală în toate şcoalele noastre, zadarnic vom vorbi de personalitate şi de atâtea idealuri solemne pe care ne simţim obligaţi să le glorificăm în articole de gazetă şi în discursuri parlamentare.

Dar am fi dorit mai ales să vedem în acelaş proiect de lege aşezarea studiului religiunii şi a vieţii religioase în centrul întregului învăţământ secundar, pentru a-l fructifica şi pentru a-l sfinţi. Căci numai un învăţământ îngemânat cu credinţa'n Dumnezeu şi miresmuit cu dragostea Evangheliei lui Hristos este în stare să zidească oameni întregi şi să fortifice caractere. Numai un asemenea învăţământ e în stare să readucă în viaţa particulară ca şi în viaţa noastră obştească virtutea colectivă a *«omeniei»* — gloria strămoşilor noştri cucernici şi cuminţi — pe care o reclamă cu o repugnantă făţărnicie elocvenţa sterilă a oricărui politician ghiftuit.

Omenirea are nevoie de intuiţiuni religioase. Omenirea are nevoie de certitudini religioase. Va veni o zi, când ştiinţa însaşi va justifica aspiraţiile pe care Dumnezeu le-a pus în inima noastră.

Până atunci mai puţină pasiune sportivă, mai puţină prezumţie filozofică chiar, şi ceva mai multă conştiinţă creştină — adică mai multă smerenie. Intelectul nu mântueşte. Iubirea de Dumnezeu singură e mântuitoare, pentrucă e vecinică.

N'o sugrumaţi în sufletul copiilor — pentrucă îi ucideţi şi vă ucideţi! **Redacţia.**

Sadhu Sundar Singh.[1]

La intrarea unei case engleze, se prezintă un oaspe rar de statură înaltă, în haină galbenă ca şofranul, cu capul învelit într'un turban superb. De pe faţa-i umbrită, împodobită cu o barbă neagră stufoasă apar doi ochi negri şi blânzi, a căror privire grăitoare împărtăşeşte o minunată pace şi o inexprimabilă bunătate de inimă. Străinul îşi spune numele fetei ce i-a deschis uşa: Sadhu Sundar Singh. Aceasta-l priveşte plină de mirare şi fuge spunând, vrăjită, stăpânei sale:

„A sosit cineva, şi doreşte să vorbească cu Dvoastră; numele nu i-l pot înţelege, dar după înfăţişare pare a fi Isus Hristos".

In sala de adunare a unui oraş american, şade în rândul prim o copilă de 3½ ani. Privirea ei fixă, e îndreptată asupra cuvântătorului — acel om misterios, în haină galbenă ca şofranul: Dupăce s'a terminat cuvântarea şi oratorul s'a aşezat pe un scaun, fetiţa a ţipat aiurită cu vocea ei clară de copil: „E acesta Hristos?"

Fata engleză care a văzut în ochii indului dragostea Mântuitorului Hristos, şi copila americană care în cuvintele lui a descoperit vestea cea bună a aceluiaş Hristos, nu sunt singurele care dela prima vedere au simţit taina sfinţeniei lui, precum şi che-

[1] Prelucrare, după *Heiler* şi *Scherer* precum şi după conferinţele lui *Singh:* „Par Christ et pour Christ".

marea-i dumnezeească. Atâtor bărbaţi şi femei, în Asia şi în Europa, cărora li s'a dat norocul să-l vadă, li s'a părut că au înaintea lor un sfânt din Biblie re'nviat. Peste tot unde se duce, se aude zicându-se: „Cât de mult seamănă cu Hristos!" scrie dna Parker, o misionară împrietenită cu Singh şi care i-a scris biografia. Jean Fleury, un misionar la Mahrati, declară: „Acest om e o predică vie; nici odată n'am întâlnit pe cineva, care să te facă să vezi pe Hristos aşa de mult, ca acesta". Chiar şi cunoscutul teolog american Frank Buchman îl caracterizează pe Sadhu cu cuvintele: „Stă mai aproape de Hristos decât orice alt om viu, pe care l'am văzut vreodată". Impresiunea aceasta minunată se justifică dacă vom vedea, prin istoria vieţii acestui vrednic bărbat al lui Dumnezeu, şi dacă-i vom asculta solia. In minunata sa viaţă exterioară, precum şi'n viaţa internă plină de duh, în activitatea sa apostolică, acest ucenic ind seamănă întru toate cu apostolul neamurilor. „Eu cred — zice un preot elveţian — că nici într'un veac, n'a fost un om care să samene în aşa mare măsură cu sf. Pavel ca S. Singh; nu pentrucă întâmplător e oriental, ci pentrucă concepţia sa cristologică e identică. — In unele însă Singh se aseamănă apariţiei pământeşti a Stăpânului şi Mântuitorului său. Ca Isus din Nazaret călătoreşte şi el, fără cămin, din sat în sat, din oraş în oraş; ca şi Invăţătorul său, n'are nici el de multe ori „unde să-şi plece capul". Ca Isus se retrage şi el adese ori în singurătatea munţilor, unde departe de fraţii săi, petrece în blândă rugăciune cu Tatăl cel veşnic. Ca şi Acela propovedueşte vestea cea bună a lui Dumnezeu, în limbă simplă şi înţeleasă de toţi; ca şi Acela e şi el un iscusit mânuitor al vorbirii în icoane, făcând să fie pătruns şi cel mai simplu om, de tainele dumnezeeşti. Ca şi Acela nutreşte şi el o mare dragoste faţă de copii, lăsându-i în totdeauna să vie la el. Pentru a urma învăţătorului său, a părăsit totul, cămin, avere, familie; şi pentru a I se devota complect, a îndeplinit literal

indicaţia vestitorilor împărăţiei ceriurilor: „Să nu legaţi nici aur, nici argint, nici bani la brâiele voastre. Nici traistă'n cale, nici două haine, nici încălţăminte, nici toiag." Astfel se petrece în viaţa lui Singh din nou o bucată din istoria biblică; acea viaţă a Mântuitorului şi a apostolilor săi, care pare multora din contimporanii noştri o legendă nevrednică de credinţă, sau un ideal himeric, a devenit din nou o realitate în viaţa acestui om al lui Dumnezeu din India. „Pas cu pas", zice amintitul preot elveţian, „trăeşte'n el Noul Testament, cu toate întâmplările sale, în plenitudinea culoritului lor".

Sundar Singh, e fiul unei familii nobile, bine situată materialiceşte, aparţinând religiei Sikh. O religiune cu principii înalte, îmbinând ce are Hinduismul şi Islamismul mai bun. Sundar Singh s'a născut la 3 Septemvrie 1889 în localitatea Rampur din statul Patiala, în Asia, unde tatăl său îndeplinea funcţiunea de primar. A crescut înconjurat de lux şi bogăţie. A învăţat însă în casa tatălui său şi frica de Dumnezeu. Mama lui Singh, o femee cultă şi pioasă, a deşteptat în el, pe care-l iubea aşa de mult, setea de dumnezeire şi eternitate. Cuvântul său: „Cred că un om pios cu adevărat, a trebuit să aibă o mamă pioasă" se adevereşte în propriul său caz. Ea-l purta în toate părţile: la templu, unde jertfeau, în pustie la călugării de-acolo, ca să ceară sfaturi etc. L-a iniţiat în Sf. Scripturi ale Indiei; dacă copilul sculându-se dimineaţa cerea lapte mamei sale, aceasta-i zicea: „Nu, mai întâi trebue să primeşti hrană spirituală", şi-l punea să citească părţi din Veda şi Sastra, din Granth şi Bhagavadgita, iar la urmă îi dădea lapte. La etatea de 7 ani a ajuns astfel să ştie de rost toată Bhagavadgita, ceeace în ţările orientale nu-i însă ceva neobicinuit. Tot mamă-sa l-a făcut pe Singh să-şi închine viaţa lui Dumnezeu. „Ţie nu ţi-e permis — îi zicea ea — să devii superficial şi lumesc ca fraţii tăi [avea 2]. Tu trebue să cauţi pacea sufletului şi să iubeşti religia; şi-apoi odată să te faci un Sadhu [călugăr] sfânt". Acestea

cuvinte, ale înduioşatei sale mame, au prins adânc rădăcini în sufletul lui de copil. Figurile serioase ale călugărilor, cari dădeau sfaturi mamei sale, îi impuneau foarte mult, şi adeseori dorea să se facă şi el asemenea. Intreaga sa viaţă lăuntrică, a devenit o arzătoare dorinţă, după „santi", pacea sufletului.

Când a fost Singh abia de 14 ani, iubita sa mamă l-a părăsit murind. Şi tocmai acum se năşteau în sufletul său cumplite îndoieli şi lupte religioase. Perderea timpurie a mamei sale i-a cauzat adâncă durere; chiar şi acum, de câteori pomeneşte numele ei, lacrimi duioase îi umezesc ochii. „Când mă gândesc la ea, zice el, mulţumesc totdeauna lui Dumnezeu, pentru o aşa mamă. A avut o lumină minunată. Am văzut multe femei creştine, dar nici una ca dânsa. Sfântul Duh m'a făcut creştin, dar mama este, care m'a făcut Sadhu [călugăr]. Am fost în cel mai bun colegiu de teologie; inima de mamă însă, este cel mai bun colegiu teologic din lume".

Dupăce dispăruse pentru Singh această călăuză fidelă, s'a pus cu îndoită râvnă pe studiu. De multe ori citea până după miezul nopţii, din Granth, Upanishada şi Coran. Catehetul lui Sundar spunea tatălui lui: „Fiul D-tale sau înebuneşte, sau va deveni un om mare". Tatăl lui Singh, văzând silinţa, preocupările şi neliniştea fiului său, căuta să-l abată dela atâta studiu: „Iţi strici ochii cu atâta citit; tu eşti copil încă, de ce te ocupi cu atâta stăruinţă, năcăjindu-te cu întrebări, asupra vieţii spirituale". Dar el răspundea: „Eu trebuie să aflu pacea cu orice preţ. Lucrurile acestei lumi nu sunt în stare să mă mulţumească".

In legătură cu cititul medita, făcea rugăciuni, ba învăţase dela anumiţi călugări, modul de a se transpune prin o supra-încordare, într'o stare de quasi-extaz; dar nici acestea nu-l mulţumesc. „Am încercat — se exprimă el — se aflu linişte prin mijloacele ce mi le ofereau religiunile indice: Hinduismul, Budhismul, Mahomedanismul, dar nimic n'am aflat. Eu

însumi am voit să mă mântuesc; prin studiul asiduu al cărţilor noastre, cât de înverşunat mă luptam pentru a afla pace şi linişte! Am săvârşit fapte bune, am îndeplinit totul, ce m'ar putea duce la pace, dar n'am aflat-o, căci eu nu eram în stare să mi-o câştig".

Pacea, pe care Sundar Singh o dorea cu atâta ardoare, nu i-a venit din religia sa maternă, ci din altă parte. In şcoala engleză de misiune creştină, care există în locul său natal, din jumătatea doua a veacului trecut, Singh a cunoscut Noul Testament. Se citeau din el zilnic, anumite părţi în şcoală. La început însă, a respins hotărât Biblia. „Pentru ce s'o citesc? Eu sunt de religia Sikh, cartea noastră sfântă e Granth. Vor fi şi ele şi lucruri bune în Biblie, ea e însă împotriva religiei noastre". Şi alţii îl preveneau să ocolească Biblia: „Nu citi din ea, căci are o putere misterioasă, care te face creştin". In pornirea lui înverşunată împotriva Bibliei, o făcea adesea bucăţi sub picioarele sale; ba, ajunsese chiar căpetenia unei asociaţiuni, ai cărei membri erau toţi duşmani declaraţi ai creştinismului.

Când veneau misionari să predice, el striga: „Aceşti oameni sunt răufăcători; au venit să strice tot ceeace avem noi". Arunca cu pietri în urma lor, ordonând şi servitorilor casei lor, să facă asemenea. — Şi-a propus chiar să scrie o operă împotriva creştinismului. — Dar împotriva urei sale fanatice faţă de creştinism, cartea misterioasă a creştinilor, îl urmărea. „Atunci deja — recunoaşte el — am simţit dumnezeiasca putere de încătuşare şi tainica stăpânire a Bibliei. Ca o adiere răcoroasă, într'o căldură dogorâtoare, aşa acţiona atunci deja, binefăcător asupra sufletului meu". Cuvântul lui Isus: „Veniţi la mine toţi cei osteniţi şi însărcinaţi, şi eu vă voi odihni pe voi", i-a zguduit peste tot neliniştita-i şi de pace doritoarea sa inimă. Sundar nu putea crede cuvintele acelora: „Cum, religiunea noastră, Hinduismul, care e cea mai frumoasă religiune a lumii, nu-mi dă pacea, şi-o altă religie să mi-o poată da?" Un alt cuvânt al Mântuitorului, care l-a

cutremurat până în adâncul sufletului său neliniştit, e locul din ev. Ioan: „Aşa a iubit Dumnezeu lumea, cât şi pe unul născut Fiul său, l-a dat, ca tot celce crede întru el, să nu piară, ci să aibă viaţă vecinică".

Aceste două locuri nu-l lăsau de loc în pace, tot mai adânc pătrundeau în sufletul său; el însă, nu putea cuprinde înţelesul lor mângăitor. „Hristos nu s'a mântuit pe sine, cum va putea deci mântui pe alţii?" Pentru a combate şi zdrobi, acele misterioase afirmări, s'a adânçit neobosit în misticile scripturi religioase indice. Le-a pus apoi Noul Testament în faţă, dar n'a putut afla pe nimenea, care să zică, ca Isus: „Eu vă voiu da pacea, veniţi la mine şi-o veţi afla". Lupta aprigă, ce se da în sufletul său între creştinism şi Hinduism, l-a făcut să isbucnească într'o mânie amară; a ars Biblia, acea misterioasă carte, care-i promitea pacea şi care i-a pricinuit atâta nelinişte şi îndoială.

Tatăl său l-a întrebat mirat: „De ce săvârşeşti o aşa faptă prostească?" Singh i-a răspuns: „Religiunea Apusului e falsă, trebuie s'o nimicim". Acea zi — 16 Decemvrie 1904 — e neuitată pentru Sundar Singh.

Adânca durere şi părere de rău a profanării Bibliei îi pătrunde şi azi smeritul său suflet: „Amintirea că am persecutat pe Hristos şi că am rupt Biblia, e ca un spin în viaţa mea."

Neliniştea lui Sundar Singh îşi ajunsese culmea. Nimic nu-i putea aduce „santi", mult dorita pace. Astfel a luat sinistra hotărâre de a se ucide, însufleţit de nădejdea de-a afla în cealaltă lume, mult râvnita pace. „Dacă nu pot afla în lumea aceasta pe Dumnezeu, îl voiu afla poate în cealaltă". In seara zilei de 17 Decemvrie 1904, s'a prezentat înaintea tatălui său şi-i zise: „Doresc să-mi iau adio dela tine, mâne mă vei afla mort". — „De ce vrei să te ucizi?" a întrebat tatăl. — „Pentrucă Hinduismul nu poate da pace sufletului meu, şi nici banii, nici confortul, precum nici un lucru al acestei lumi nu mă

pot satisface. M'am săturat deci de această mizerabilă şi mărginită viaţă, voiesc să-mi pun capăt zilelor".

Dimineaţa proximă la ora 5 când era să treacă acceleratul pe lângă casa lor, voia să se arunce tânărul pe şine pentru a fi zdrobit de tren.

Dimineaţa la ora 3 în 18 Decemvrie 1904 s'a ridicat din pat, a făcut, după prescripţia legii hinduiste, o baie rituală rece. A început apoi să implore pe Dumnezeu, ca să-i arete calea spre mântuire. Şi pentrucă sufletul său era plin de îndoieli, s'a rugat ca un ateu: „O D-zeule — dacă există un Dumnezeu — arată-mi deci calea adevărată, şi mă voiu face Sadhu [călugăr]; în cazul contrar, mă voi ucide." A decis apoi: „Dacă nu mi se va descoperi nimic, şi dacă tot încă nimic nu voiu putea înţelege voiesc să mă omor, pentru a întâlni în cealaltă lume pe Dumnezeu". A început apoi iar să se roage, stăruitor şi fără întrerupere. A implorat pe Dumnezeu să îndepărteze nesiguranţa şi neliniştea din sufletul său, dându-i pace; n'a primit însă nici un răspuns. El însă a stăruit mai departe, a persistat în a se lupta în rugăciune cu Dumnezeu, în nădejde că va afla astfel pacea.

Deodată însă către oara $4^{1}/_{2}$ se făcu lumină mare în camera sa de rugăciune. A crezut că s'a aprins casa, a deschis uşa dar afară, nu era nici un foc. A închis-o iar şi a continuat rugându-se. Dar iată, că vede apărând, într'un nor luminos faţa răspânditoare de iubire a unui om. La început crezuse că e Budha, sau Krishna, sau o altă zeitate şi era gata a se arunca jos pentru închinare. — Dar iată că aude spre cea mai mare suprindere a sa, în dialectul său, următoarele cuvinte: „De ce mă goneşti? Ia aminte, eu m'am jertfit pe cruce, dându-mi viaţa pentru tine." N'a fost în stare să înţeleagă şi n'a putut zice nici un cuvânt. Deodată a observat însă cicatricele ranelor lui Isus din Nazaret, pe care-l considera ca un om mare care a

trăit şi murit în Palestina, înainte de asta cu atâtea secole, acel Isus pe care cu puţine zile înainte îl ura din adâncul sufletului său.

Şi acest Isus, nu arăta nici o urmă de mânie pe faţa sa, fiindcă Singh îi arsese scripturile sale sfinte, ci dimpotrivă, arăta o bogată milă şi o nemărginită dragoste. Deodată îi veni un gând: „Isus Hristos nu-i mort; el trăieşte şi acesta este El însuşi!" Şi închinându-i-se a căzut la picioarele lui ca prin minune, interiorul său fu transformat, simţia cum Hristos îl pătrundea, ca un curent divin. Pace şi bucurie i-au umplut sufletul, aducându-i „ceriul în inima sa". Dupăce Sundar Singh s'a ridicat. Hristos a dispărut, dar acea pace minunată a rămas stăpână pe sufletul său, şi nu l-a mai părăsit de atunci nici odinioară. Insuşi mărturiseşte: „Nici în limba mea maternă, nici în limba engleză, nu sunt în stare să descriu fericita experienţă a acelor momente".

Plin de bucurie s'a dus la tatăl său şi trezindu-l i-a spus: „Sunt creştin". Tatăl său însă, n'a putut crede: „Eşti nebun? du-te şi dormi. Alaltăeri ai ars Biblia, şi acum te pretinzi creştin. Cum se potrivesc aceste lucruri"? Sundar a răspuns: „Sunt creştin, pentrucă am văzut pe Hristos. Până acum susţineam c'a fost un simplu om, care a trăit înainte de asta cu 2000 de ani. Astăzi însă l-am văzut pe el însuşi, pe Hristos cel viu, şi voiesc a-i sluji. I-am cercat puterea. Mi-a dat pacea, pe care nimeni altul nu mi-o poate da. Prin aceasta cunosc, că el e Hristos cel viu şi voiesc să-i urmez". Tatăl său zise: „Ai voit doar să te ucizi!" „M'am ucis deja, i-a replicat fiul; acest Sundar Singh e mort; eu sunt o făptură nouă".

[Va urma].

Gheorghe Secaş,
stud. în teol. — Sibiu

Drepturile religiei în şcoala secundară.

Domnul ministru al Instrucţiunii, *I. Petrovici*, ţine cu orice preţ să dovedească lumii româneşti că posedă o bună dosă de îndrăsneală. După declaraţiile ireverenţioase la adresa bisericii şi autorităţii sale supreme, făcute nu de mult, intenţionează să-i dea o lovitură şi mai grea, luându-i dreptul de a se interesa de credincioşii săi în clasele superioare ale liceului.

Dacă dl profesor de filosofie, când a ajuns la minister, şi-ar fi rezervat câteva clipe de cugetare sinceră şi nepreocupată asupra chestiunii religioase în general şi apoi în special în şcoala educativă (noţiune care cuprinde şcoala primară şi secundară), şi ar fi voit să-şi dea seamă, că în fruntea ministerului reprezintă convingerile ţării, nu pe cele personale, ar fi constatat uşor că sunt motive de ordin general psihologic şi cultural, de ordin social şi de ordin politic, cari cer să i se dea religiei importanţa şi rolul, ce se cuvin *ştiinţei vieţii celei adevărate.*

I. Se ştie că *religia*, care nu este altceva decât legătura vie, organică, raportul dintre orice fiinţă înţelegătoare şi toată existenţa, este *o realitate psihologică.* Religia obiectivă nu face altceva decât ca această stare din inconştient să treacă în conştient şi prin aceasta să facă legătura între funcţiunile sufleteşti şi *conştiinţa*, al cărei temeiu e pur religios, când e lăsată nepervertită şi neadormită, chiar dacă unul sau altul nu ştie nimic de vre-un simbol sau mărturisire de credinţă.

Tocmai în urma acestui fapt, problema religiei e să arate fiecărui om *cum să trăiască* în mijlocul existenţii (pe care ştiinţa ne-o arată *cum e*) dacă vrea să vadă armonie şi pace, problemă pe care nu şi-o poate lua asupra sa nici ştiinţa şi, din alte motive, nici filosofia.

Religia poartă în sine elixirul, care dă viaţă, avânt şi trăinicie tuturor operilor omeneşti, tocmai prin faptul că te învaţă să nu trăieşti numai pentru tine şi pentru clipa trecătoare, ci pentru vecinicie; ea a fost începutul

şi sufletul oricărei culturi omeneşti. Istoria dovedeşte destul de limpede, că cele mai sterpe epoci au fost cele în care religia a fost desconsiderată; atunci şi dacă n'au pierit naţiile, li s'a dus la fund cultura şi cu ele valoarea.

Cât de mult datoreşte cultura europeană creştinismului! Intreaga conformaţie a creerului europeanului, şi al celui ostil creştinismului, este creştină! Se poate deci isgoni cu atâta uşurătate o realitate de importanţa ei din şcoală? Popoarele, cari au făcut-o, sunt sătule de rezultate, şi nu va trece mult până îi vor deschide iar, cu cinste, porţile.

Creştinismul oriental — nici decum cel apusean — a dat naştere, a alimentat şi a susţinut întreaga noastră cultură românească. Arhitectură, pictură, sculptură, literatură, poezie, ştiinţă (istoria), filosofie de viaţă practică, organizaţie socială (familia, statul), e produsul influenţei acestui creştinism oriental. Fără cunoaşterea acestuia, nu e cu putinţă înţelegerea moştenirii noastre culturale. Rezistenţa neamului nostru a stat în această cultură, crescută şi alimentată de ortodoxismul creştin, şi cine va încerca să se atingă de ea cu mâni sacrilege şi cu minte corcită în mixtura spirituală haotică a Apusului de azi, la un moment dat va avea în faţă, sbucnind din profunzimi necunoscute lui şi cu forţe, cărora nu le va putea sta împotrivă nici cei mai îndrăsneţi «ritori filosoficeşti», veacurile trecute şi viitoare pretinzând drepturile culturii româneşti.

Filosofia e neputincioasă şi nu va putea umple golul sufletesc ce-l lasă izgonirea religiei. Nu va putea da avântul şi bucuria de viaţă pe care o dă religia, din simplul motiv, că sunt atâtea sisteme, cari se contrazic, că autoritatea unui filosof sau altul e prea puţină autoritate, că e un produs al raţiunii şi se adresează numai raţiunii, pe când religia influinţează asupra raţiunii, simţirii şi voinţii deopotrivă, înobilându-le, şi din simplul motiv, că mintea elevilor e prea fragedă pentru subtilităţile dialecticei filosofice. (Să se gândească fiecare cu ce s'a ales din «filosofia» şcoalei secundare!)

Şi atunci, iată, şi numai aceste consideraţii de ordin general cultural şi psihologic dovedesc necesitatea men-

ţinerii în şcoală a filosofiei celei mai simple ca formă şi mai profunde ca fond, care are trecut multimilenar şi universal, şi a cărei valoare practică nu poate fi atinsă de nici una dintre disciplinele îmbrăcate în haine solemne.

II. Dar o minte nepreocupată, fără prejudiţii, îşi dă limpede seama, că la formarea, mai corect la desvoltarea caracterelor, a acelor stâlpi pe cari se razimă o societate, religia dă contribuţia cea mai însemnată. Tocmai într'o vreme de criză de caractere s'o izgoneşti din şcoală?

Lovitura însă, pe care se pregăteşte să o dea dl min. Petrovici, pare cu atât mai nesocotită, cu cât ne gândim că o dă tocmai în vremea asalturilor celor mai înteţite ale reformaţiunii (sectele), ale bisericii papale (azi mâne ocrotite de concordat) şi ale materialismului anost (curentele sociale), toate cu tendinţe centrifugale pentru românism. Crede cumva, că jandarmul trimis să asiste ori să împrăştie adunarea, a salvat naţionalismul şi patriotismul? Se împacă oare dl general Averescu, eroul dela Mărăşti şi Mărăşeşti, cu lovitura grea, pe care o pregăteşte dl ministru Petrovici, prin izgonirea din şcoală, din şcoala unde răsboiul se dă fără întrerupere pentru biruinţa noastră, a unicei forţe capabile să dea ostaşi permanent gata de jertfă? Dl ministru uită, ori nu ştie, că toate curentele amintite fac proseliţi în şcoală? Mai e lipsă în favorul lor şi de sprijinul legii de organizare a învăţământului secundar?

Biserica ortodoxă are şi misiune socială, deci are dreptul să pretindă celor cu răspundere să-şi dea limpede seama de ceeace vor să întreprindă.

III. Dar vin şi consideraţii de ordin politic, cari cer menţinerea religiei în şcoala secundară.

Legea de organizare a bisericii ortodoxe prevede datoria bisericii de a se îngriji de creşterea religioasă a elevilor din şcoala primară şi secundară, de orice caracter ar fi ele. O lege se poate desfiinţa ori i se poate reduce din valoare şi putere, prin o lege privitoare la altă chestiune?

Biserica, şi în urma rostului şi misiunii sale de a învăţa, are dreptul şi datoria de a cere, ca şcoala să

dea membrilor ei educaţie religioasă. Nu vrea s'o facă statul prin şcoala sa, i se dau bisericii lovituri şi reduceri sistematice ale importanţei ei, — într'o bună zi această situaţie poate pune biserica la atâta încercare, încât să rupă frăţietatea cu statul, să-şi înfiinţeze institute proprii pentru învăţarea masselor şi a tineretului, şi cari să nu urmărească numai scopuri educativ-religioase, ca cele cerute azi. Amvoanele se pot schimba în catedră mai puternică decât cea de filosofie din o şcoală secundară şi chiar universitară. Şi unde va exista puterea s'o împiedece?

Credem însă că domnii miniştri Goldiş şi Lupaş, cari cunosc ce forţă reprezintă, în cazuri de lovituri, biserica de dincoace de Carpaţi, vor şti să afle calea de a lămuri pe dl ministru Petrovici, că nu e prudent să pună în funcţiune o asemenea mişcare.

Considerând deci, că religia, acest bun al fiecăruia primit deodată cu naşterea sa, elementul de bază al oricărei culturi şi în special al celei româneşti, nu poate fi înlocuită nici prin ştiinţă — asta s'a văzut până acum — şi nici prin filosofie — asta se va vedea în curând, considerând că vremea noastră cu mişcările ei religioase şi sociale au deşteptat un deosebit interes pentru religie, că o reclamă apoi educaţia caracterelor, fără de cari o societate se cufundă şi statele pier; şi considerând apoi că biserica poate fi pusă în situaţia să nu mai poarte frăţietate cu Statul, care prin oamenii puşi în frunte o loveşte şi bagatelizează mereu, şi în acest caz ea n'are de pierdut, ci numai de câştigat socot că dl ministru I. Petrovici va găsi. că opiniile personale sau ale unei infime minorităţi disparente — în domeniul religios — nu pot avea loc, când e vorba să reprezinte opiniile ţării, care se identifică, de sigur, cu biserica sa, şi va recunoaşte că:

1. Religia are dreptul de a figura la loc de frunte între materiile şcoalei secundare, al cărei scop este *cultură* generală şi *educaţie*, ca o materie cu scop eminament educativ şi cultural.

2. Ea pentru a-şi ajunge scopul, are lipsă ce cel puţin 2 ore săptămânal de fiecare clasă.

3. Pentru a da roadele aşteptate, corpul didactic necesar învăţământului religios să fie redat controlului şi disciplinii canonice a bisericii şi biserica să-i pregătească din punctul de vedere al specialităţii, cum crede ea de bine în conformitate cu spiritul vremii. Statul doar să-i supună formelor cerute de el celorlalţi profesori (exam. de capacitate).

4. Programa să fie stabilită de autoritatea bisericească, statul să le controleze numai din punctul de vedere al intereselor superioare de stat.

5. Manualele să fie aprobate din punct de vedere religios şi pedagogic de biserică, iar statul să exercite numai controlul amintit la punctul precedent.

Nu este vorba aici de nici un privilegiu acordat bisericii şi preoţimei. Această instituţie şi slujitorii ei nu sunt nici o clasă, nici o castă, şi nici o situaţie socială şi nici materială deosebită nu-i face să-şi spună cuvântul aşa de răspicat, ci gândul şi grija desinteresată pentru binele ţării şi al neamului, cari prin o măsură necumpenită îndeajuns pot fi puse la grea încercare. Tocmai în aceasta rezidă forţa acţiunii noastre şi ne asigură dreptatea.

Credem că de data aceasta nu avem să aşteptăm nişte declaraţii ireverenţioase, ci îndreptarea unei greşeli. Şi cine sunt cei cari iartă mai uşor, dacă nu noi?

Preot **Gh. Maior.**

Pasiunea apostolică.[1]

Idealul creştinismului este: întemeierea, aici pe pământ, a Impărăţiei lui Dumnezeu, a desăvârşirii vieţii omeneşti. Puterea omenească, pe care ne-a arătat-o Isus Hristos drept principiu al vieţii, care va avea să înfăptuiască acest ideal, este iubirea cu toate puterile ce vlăstăresc din ea şi cu urmarea ei firească: pacea şi bunăînţelegerea.

Isus Hristos a venit în lume, luând fiinţă de om, pen-

[1] *Predică* ţinută preoţilor, în Biserica Sfântului Nicolae din Braşov, cu ocazia adunării generale a secţiei Sibiu a Asociaţiei clerului ortodox român din Transilvania.

truca să ne dea programa de viaţă în vederea realizării acelui scop înalt, învăţându-ne şi cu graiul şi cu pilduirea vieţii sale. Fiecare moment petrecut de El în lumea aceasta, reprezintă îndrumări şi învăţături, în raport cu realizarea scopului înalt, a idealului vieţii omeneşti.

Isus Hristos punând în învăţăturile sale iubirea ca principiu activ al vieţii, religiunea creştină, în contrast cu toate celelalte religiuni, fie istorice, fie încă actuale, cere realizarea idealului ei nu numai prin contemplaţii şi norme negative, ci prin inactivarea forţelor şi imboldurilor de viaţă prilegind prin acestea, pe cale practică deci întemeierea, aici pe pământ, a vieţii superioare, ideale, a omenimei, a Impărăţiei lui Dumnezeu. Religiunea lui Hristos în urmare nici ea nu s'a formulat din contemplaţii, din visuri şi speculaţii, cum s'au formulat religiunile istorice şi cum s'a formulat şi religia mohamedană, ci scoţându-i-se principiile ei din însaşi viaţa reală omenească. De aceea religiunea creştină e o religiune pozitivă. Ea are o temelie de tot realistă, de pe care se înalţă, pe cale inductivă şi prin abstracţie firească, la construcţia sistemului său, care reprezintă apoi însuşi idealul vieţii.

Tot ce se cuprinde în învăţăturile lui Hristos reprezintă adevăruri psihologice, sociologice, logice şi biologice. Morala religiunii creştine din aceste consideraţii stă pe un temeiu absolut ştienţific.

Că iubirea este principiul activ, cel adevărat, al vieţii superioare, nu o mai trage nimeni la îndoială. Acest principiu a fost adoptat şi în pedagogia nouă. Reformele mari ale pedagogiei, în ce priveşte metodele de educaţie, constau tocmai în adaptarea puterii iubirii la normele şi procedeele de aplicat în acţiunea educativă. Acest principiu va trebui să ajungă dominant şi să fie aplicat şi în administrarea vieţii de stat. Deocamdată nouă ne revine să deslegăm problema grea a culturii religioase creştine, cultivând puterea iubirii, îngrijind şi stăruind ca ea să ajungă să stăpânească şi să determine sufletele oamenilor. Intrucât oamenii se vor arăta vrednici, prin faptele lor, pornite şi conduse de iubirea aievea ei, se vor putea considera de credincioşi adevăraţi ai lui Hristos. Rămâne un vecinic adevăr ceeace scrie apostolul Pavel Corintinenilor: «Şi de aş avea prorocie şi de aş şti toate tainele şi toată ştiinţa şi de aş avea toată credinţa, cât să mut şi munţii, iar dacă dragoste

nu am, nimic nu sunt» (I. Cor. XIII. 1—2). Tot asemenea adevăr rămâne ce ne spune evanghelistul Ioan: «Cine spune că iubeşte pe Dumnezeu şi pe fratele său nu-l iubeşte, minţeşte, căci cum poate el iubi pe Dumnezeu pe carele nu-l vede şi pe fratele său pe care-l vede, nu». Dar rămâne nezdruncinat şi adevărul, că religiunea creştină reprezintă cea mai sigură garanţie pentru progresul omenirii. Ea a trecut prin o grea criză în urma spiritului pornit de filosofia materialistă a secolului al XVIII-lea, care s'a dovedit unilaterală şi exagerată. Astăzi ea este pe calea bună a dovedi, că prin adevărul ce reprezintă, a biruit lumea. Astăzi numai semidocţii, cari nu se pot ridica la concepţiile înalte ale creştinismului, răutăcioşii, cari nu pot suferi căldura iubirii şi speculanţii, cari ţin să pescuiască în tulbure, mai au veleităţi de a lupta împotriva religiunii creştine.

In considerarea acestor adevăruri religiunea creştină are să desvolte o intensivă activitate învăţătorească, ceeace a făcut şi Isus H istos, ceeace au continuat a face apostolii şi sfinţii părinţi ai bisericii şi ceeace avem şi noi toţi preoţii să continuăm a îndeplini. In chemarea noastră preoţească noi n'avem să îndeplinim numai un «opus operatum», cum făceau preoţii religiilor istorice şi fac şi cei ai religiilor necreştine de azi. Noi trebue să facem neîncetat pe învăţătorii vieţii superioare, determinând pe credincioşii noştri să aprofundeze învăţăturile evangheliei. Şi săvârşirea tainelor şi îndeplinirea formelor cultului trebue să reprezinte puterea de acţiune învăţătorească. De aceea şi e atât de grea chemarea preoţească, cea mai grea din câte s'au formulat în urma organizaţiilor vieţii omeneşti. Chemarea preoţească şi în sine e grea şi delicată, fiindcă are un ideal înalt de realizat şi de altă parte fiindcă ea înseamnează: să te apropii de sufletele omeneşti, şi de regulă de suflete rău nărăvite, să cauţi să le influinţezi, oprindu-le de a se validita în sens păcătos, împedecându-le în pornirile lor rele, ducând chiar lupta în contra lor, îndrumându-le pe căile binelui şi avântându-le cătră Dumnezeu, care e duh şi din cauza aceasta greu de cuprins de oamenii fără duh înălţat. Ea a devenit în genere mai grea azi, după războiul mondial, în decursul căruia s'au răscolit şi s'au întârit atâtea cusururi şi pasiuni omeneşti, din cari lipseşte de tot principiul activ al vieţii superioare omeneşti, puterea iubirii. Ea e devenit însă şi mai grea în specia

în ce ne priveşte pe noi Românii, ale căror împrejurări determinante de viaţă de până acum au fost mai nenorocoase. Dar acestea însemnează totdeodată, că chemarea preoţească se impune azi ca o necesitate de tot imperativă şi firească, dictată nu numai de însuşi rostul vieţii omeneşti, ci şi de trebuinţa de refacere a ei. Şi consideraţiile acestea, se înţelege, mai însemnează totdeodată, că chemarea preoţească românească a devenit şi mai necesară pentru viaţa noastră de azi, când avem să rezolvim problema mare şi a refacerii vieţii şi şi întărirea neamului şi statului românesc, prin un proces psihologic şi etic, care porneşte de jos în sus.

Iată situaţia şi problema şi perspectiva, pe cari noi, preoţii români, de azi, trebue să le privim în faţă, vrând să ne dovedim factori conştienţi în procesul de desvoltare a vieţii de azi a neamului nostru.

Evanghelia, cu duhul ei sfânt, ne lămureşte clar în privinţa datoriilor de urmat. Evanghelia ne consideră: «sarea pământului». Prin această cualificaţie ni se indică chemarea: să reprezentăm puterea, care să susţină sănătoase, neinfectate, elementele şi baza vieţii, pentruca aceasta să poată răspunde rostului său. Suntem numiţi: părinţi, indicându-ni-se chemarea: să îngrijim de desvoltarea sănătoasă a credincioşilor noştri, elementele constitutive şi producătoare ale vieţii. Suntem numiţi: păstori, cu aceleaşi îndatoriri de pază şi îngrijire. Toate trei numirile cualificative reprezintă aceeaşi noţiune.

Cuvintele Apostolului Pavel din scrisoarea sa către Corinteni constituesc programa clară, respicată, pentru rostul nostru în mijlocul poporului în vederea rezolvării chemării noastre: «Iată gata sunt a veni la voi şi nu mă voi supăra pe voi, că nu caut ale voastre, ci pe voi, prea cu plăcere voiu cheltui şi mă voiu cheltui şi pe mine pentru sufletele voastre». In asemenea chip ne învaţă Apostolul Petru: «Păstoriţi turma lui Dumnezeu cea dintru voi, purtând grije de ea, nu cu silă, ci cu voie, nu cu agoniseli, ci cu osârdie, nu ca şi când aţi stăpâni peste cliruri, ci pildă făcându-vă».

Sunt desăvârşite aceste îndrumări şi programe. Este irezistibilă şi măreaţă puterea ce o reprezintă iubirea!

Indrumările şi programele trebuesc însă simţite şi prefăcute în putere de voinţă lăuntrică şi nu numai individuală, ci generală, pentru ca din ele să rezulte binele general. Nici iubirea,

numai ca însuşire individuală, nu reprezintă încă puterea activă măreaţă, desăvârşitoare; şi iubirea trebue să fie generalizată. Altcum toate acestea vor rămânea cuvinte, ca multe alte expresii ale noţiunilor frumoase şi înalte, vor rămânea «chimvale răsunătoare».

Iată, iubiţilor fraţi, că pentru a reprezenta noi puterea de a fi «sarea pământului», de a funcţiona ca: «părinţi şi păstori», ni se cer însemnate condiţii prealabile, de cari trebuie să ne dăm seamă, şi pe cari să le putem simţi corect şi profund. Prin continue sforţări de voinţă şi prin reflexiuni, pe lângă neîncetata aprofundare a Bibliei, să ne tot încălzim sufletul, spre a-l preface *pasionat* pentru chemarea noastră. Insaşi iubirea din noi şi din poporul, pe care avem să-l păstorim, este numai o urmare ale multor îndemnuri şi condiţii menite a favoriza valoarea şi mulţămirea vieţii. Acestea trebuie să fie date, ori create în sufletul celui în care are să se inactiveze puterea iubirii. «Iubire cu sila» nu se poate cere, ne spune un dicton al poporului.

Nu mă îndoesc de iubirea ce sălăşlueşte în inima fiecărui preot, pentru poporul de care e legat şi peste tot pentru chemarea sa.

Ea trebue să se desvolte, să vieze şi să se potenţeze în preot, în astfel de grad de putere, de pasiune, ca sufletul lui să nu mai simţiască alte îndemnuri şi orientări decât cele indicate de problemele chemării sale. Preotul în urma pasiunii de care trebue să fie stăpânit să nu se îndoiască apoi de nimic când are să realizeze ceva din problemele sale; să nu şovăiască în faţa nici unei greutăţi; să fie convins în tot cuprinsul sufletului său, că: in hoc signo vinces. Hristos şi apostolii să-i fie totdeauna ca vii imagini şi înv gurătoare pilde.

Ni se cere cu drept cuvânt, ca noi preoţii de azi să ne ştim nu numai închipuì, ci să fim şi în stare a reprezenta în mod viu starea sufletească a apostolului Pavel şi a colegilor săi, când scria astfel Corintinenilor: «Noi nebuni suntem pentru Hristos, iar voi înţelepţi întru Hristos: noi slabi — iar voi tari; voi slăviţi — iar noi necinstiţi»; «Şi ostenim lucrând cu mânile noastre; ocăriţi fiind — grăim de bine; izgoniţi fiind — răbdăm; huliţi fiind — mângăiem; ca nişte gunoi ne-am dat lumii, tuturor lăpădătură suntem până acum». (I. Cor. IV. 10, 12.)

Ori să nu simţim noi caracterizările acestea ale marelui

Apostol ca o pildă vie al îndeplinirii unei datorii preoţeşti, care întocmai ni se impune şi nouă preoţilor de azi? Da, le vom simţi şi ne vor impresiona, dacă va via în noi pasiunea învăţătorească, nu în gradul, în care era stăpânit marele Apostol, dar în măsura, în care se cuvine să vibreze în sufletul unui învăţăcel în cele apostoleşti, raportându-se la acel pasagiu al Bibliei.

Preoţii vor trebui să înţeleagă, şi, înainte de toate, în modul cel mai aprofundat, evanghelia lui Hristos şi să o simţească cu puterea pasiunii, care să se apropie de a Apostolilor, pentru ca să-şi poată îndeplini azi chemarea lor grea, dar sfântă şi deci necesară.

* * *

Insă drept condiţie de pregătire a dispoziţiei care să ne mijlocească apropierea noastră de sufletul poporului având să facă rodnică pasiunea preotului, este o altă mare şi importantă putere sufletească: *Increderea.* Dacă nu ne vom asigura, înainte de toate această columnă sprijinitoare a construcţiei, ce avem să înălţăm prin activitatea noastră preoţească, toate străduinţele ne-ar rămâne fără rezultate. Aceasta este deci a doua şi fundamentala condiţie şi putere firească pentru realizarea apropierii între sufletele omeneşti şi creiarea de raporturi intime şi solide între ele. In această realizare zace şi cheia şi taina educaţiei celei adevărate şi tot în ea zace şi taina şi cheia bunei şi reuşitei păstoriri.

Vom deveni păstori şi părinţi buni şi ne vom putea dovedi: «sarea pământului», dacă în desvoltarea activităţii noastre pastorale conduse de pasiune apostolică vom fi în stare să ne asigurăm increderea poporului nostru. In cazul afirmativ vom fi buni preoţi, altcum răi preoţi.

Dispoziţii înăscute, cultură solidă şi multilaterală, linişte sufletească şi multă înţelepciune vor închega şi construi puterile menite a ne mijloci realizarea acestei probleme importante.

De dispoziţiile înăscute a trebuit să facem dovadă, când ne-am hotărât să îmbrăţişăm chemarea preoţească, cultura ne-am dobândit-o în şcoală şi trebue necontenit să ne-o tot sporim şi complectăm, de liniştea sufletească au să se îngrijească superiorii noştri; iar înţelepciunea trebue să ne-o dobândim din şcoala şi din aprofundarea vieţii, din ceeace să ni se cristalizeze

o concepţie clară a vieţii superioare. Această înţelepciune a vieţii, care se deosebeşte de inteligenţă şi de ştiinţă, este o putere valoroasă, atât pentru indivizi cât şi pentru popoare dar ea face în adevăr valoarea cea mai preţioasă a conducătorilor deci şi a preotului, fără de care acesta n'are cualificaţia rebuitoare pentru îndeplinirea chemării sale pastorale. Cu înţelepciunea a zidit Dumnezeu lumea, cu înţelepciune trebue să fie şi condusă în toate ramurile ei de activitate. Marele cugetător biblic Solomon enunţă în ale sale Pilde următoarele adevăruri de o valoare vecinică, despre înţelepciune, adevăruri cari merită să fie întipărite în mintea noastră: «Căile înţelepciunei sunt căi bune şi toate cărările ei cu pace» (III. 17). Apoi: «Prin înţelepciune împăraţii împărăţesc şi cei puternici scriu dreptate tot prin ea» (VII. 15). «Prin înţelepciune cei mari se urăsc şi stăpânii prin ea stăpânesc pământul» (VII. 16). «Inţelepciunea a scos din nevoi pe cei ce i-au slujit ei» (X. P.).

«Impăratul îndrăsneţ va cădea în rele, iar sluga înţeleaptă îl va izbăvi pe el» (XIII. 18). Iar alt înţelept al bibliei vechi, Isus, fiul lui Sirah, zice: «Inţelepciunea înalţă capul celui smerit şi-l face pe el să şadă între cei mari» (Cartea înţelep. XI. 1). Filosoful Plato pune în fruntea celor patru virtuţi omeneşti: înţelepciunea, numai după ea urmează dreptatea, cumpătarea şi bărbăţia. Testamentul cel nou e plin de învăţături accentuându-se necesitatea înţelepciunei în lăţirea cuvântului lui Dumnezeu şi preamărindu-i-se valoarea şi puterea ei. Insuşi Isus Hristos în tot decursul activităţii sale învăţătoreşti se arată un ideal de înţelept, pilduind la toate ocaziile valoarea şi puterea înţelepciunii, cu care a biruit lumea. Apostolul Pavel consideră însaşi evanghelia ca reprezentând înţelepciunea. El scrie Corintienilor: «Grăim înţelepciunea lui Dumnezeu întru taină, care o a rânduit Dumnezeu, înainte de veci, spre mărirea noastră» (2 Cor. II. 7).

Isus Hristos învaţă anume pe Apostolii săi să umble în înţelepciune în toate căile lor. Mateiu ne redă următoarea îndrumare dată de Hristos apostolilor săi: «Iată eu vă trimit pe voi ca oile în mijlocul lupilor. Deci fiţi înţelepţi ca şerpii şi blânzi ca porumbeii» (X. 16).

* * *

Inţelepciunea este o putere morală cum numai iubirea o mai poate reprezenta. Dar cum iubirea, în înţelesul adevărat

al concepției ei, ca iubire creştinească, despre care poate fi numai vorba, e în mare parte încă numai un ideal în viața reală, tot înțelepciunii îi revine chemarea, ca să îngrijească de învierea şi cultivarea relațiunilor sociale şi de desciplinarea sufletelor active în organizațiile vieței omeneşti, în vederea stabilirii raporturilor civilizate dintre oameni, având acestea apoi încetul cu încetul să prepare apoi condițiile pentru desvoltarea puterii iubirei. Aceste condiții sunt: simpatia şi armonia. Iată importanța mare, care a avut-o şi o va avea totdeauna înțelepciunea în procesul de desvoltare reală a vieții superioare omeneşti. Se ştie, că pe vremea, când filosofia grecească trecând în desvoltarea sa evolutivă, în ce priveşte întrebarea, că ce este universul şi care este elementul vivificător şi susținător al lui, peste teoriile simpliste, cari susțineau, că în apă, şi în fine că în aer ar fi taina ființei lui, a construit o teorie mai înaltă, cu o concepție ştiințifică, conform căreia se zicea, că Universul e o compoziție de molecule, atomi, care compoziție e organizată şi vivificată de puterea înțelepciunei — nous — prin ceeace se crează şi susține apoi armonia şi echilibrul lumei. Această teorie, în care înțelepciunea este puterea de căpetenie şi care devenise foarte plauzibilă tuturor cugetătorilor, a fost atât de simpatizată de marele filozof Socrate, încât în învățăturile sale o ridică la cel mai înalt principiu de viață, fapt care i-a adus învinuirea, că susține ființa unei nouă zăități.

In adevăr înțelepciunea reprezintă aceea putere reală şi activă, care e în stare să influințeze şi să determine mai mult sufletele omeneşti spre a se organiza şi valora în societăți.

De această putere trebue să dispună preotul în chemarea grea şi importantă, cu deosebire pentru timpurile de azi. Dela ea va şi depinde toate rezultatele activității sale pastorale şi reuşita ideilor şi silințelor sale bune. Relațiile preotului cu poporul său e barometrul gradului lui de înțelepciune.

* * *

Prilegiul întrunirii noastre la adunarea de azi să ne dea, fraților, puternice î demnuri spre întărirea credinței noastre în Hristos şi spre potențarea pasiunii, care să ne însuflețească necontenit în chemarea, ce avem să o îndeplinim. Să înțelegem deplin şi să simțim pasiunea apostolului Pavel depusă d. e. ş în scrisoarea sa către Evrei, caracterizând atât de luminos şi

de impresionant totdeodată stări, cari se potrivesc perfect cu cele ce ni se arată în vremurile de acum şi indicând datorii, cari atât de nimerit ne sună şi nouă, celor ce trăim aceste vremuri:

«Drept aceea şi noi având atâta nor de mărturii pus împrejurul nostru, lăpădând toată sarcina şi păcatul celce lesne încunjură, prin răbdare să alergăm în luptă, care este pusă înaintea noastră.

«Căutând la Isus, începătorul şi plinitorul credinţii, carele în locul bucuriei ce era pusă înaintea Lui, a răbdat crucea de ocară, nebăgând seamă şi de-adreapta scaunului lui Dumnezeu a şezut.

«Că socotiţi de celce a răbdat dela păcătoşi asupra Sa împotrivire ca aceea, ca să nu vă osteniţi slăbind cu sufletele voastre.

«Că încă nu aţi stătut până la sânge, împotriva păcatului luptându-vă.

«Şi aţi uitat mângăierea, care vouă ca unor fii vă grăeşte: fiul meu, nu defăima certarea Domnului, nici slăbi mustrându-te de Dânsul.

«Că pe care-l iubeşte Domnul, îl ceartă şi bate pe tot fiiul, pe care primeşte.

«De veţi suferì certare, ca unor fii vouă se va afla Dumnezeu; căci care fiu este, pe care nu-l ceartă tatăl?

«Toată certarea în vremea cea de faţă se pare că nu este de bucurie, ci de întristare; iar mai pe urmă roadă de pace a dreptăţii dă celor pedepsiţi printr'ânsa.

«Pentru aceea mânile cele slăbite, genunchile cele slăbănoage vi le îndreptaţi!

«Şi cărări drepte faceţi picioarelor voastre, că nu ce este schiop să rătăcească; ci mai vârtos să se vindece!

«Pacea să urmaţi cu toţii şi sfinţenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Dumnezeu!»

*
* *

Să înţelegem şi să simţim, că în lupta pe care o dăm avem «să umblăm cu pază nu ca neşte neînţelepţi, ci ca cei înţelepţi» (Ap. Pavel, către Efes. V. 15), cum ne învaţă apostolul Pavel.

Să luăm convingerea nestrămutată, că între condiţiile, cari au să ne mijlocească apropierea noastră de popor şi să ne

ajute şi înlesnească înfăptuirea silinţelor noastre, cea mai importantă este: puterea înţelepciunii şi a iubirii.

Această putere şi lumină să ne conducă în toate căile noastre, căci numai acelea «sunt căi bune şi toate cărările ei cu pace», menite a realiza întărirea bisericii, a neamului şi a statului nostru, a realiza şi mulţămirea noastră şi a face preamărirea lui Dumnezeu Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt. Amin!

Prot. **Dr. Iosif Blaga.**

Cercurile religioase şi autoritatea bisericească.

Chestiunea frecvenţei preoţilor şi cântăreţilor la cercurile religioase, în eparhia mitropoliei ungrovlahiei şi a Râmnicului s'a rezolvat definitiv. In alte eparhii,[1] fără ca să se fi încercat plămădirea unei conştiinţi misionare, unii cred că *«puterile personale interne»* ale fiecărui cleric, sunt suficiente pentru a determina o acţiune comună.

Care sunt puterile personale interne?

Cea dintâi sănătatea, cea de a doua conştiinţa preoţească.

Între funcţionarea corpului şi funcţionarea sufletului este o intimă legătură. Corpul şi sufletul fac un tot nedespărţit. Cele mai mici mişcări ale trupului îşi au obârşia în cine ştie care centru nervos. Echilibrul perfect al centrelor nervoase depinde de funcţionarea celui mai mic din organele noastre.

Limba — „barometrul căilor digestive" [Dr. Frumuşeanu] — la cea mai mică indispoziţie stomacală, la cea mai mică oboseală a stomacului, se acopere cu unsori, care-i ascund culoarea şi-i schimbă senzaţiile papilelor — organe aşa de delicate. O limbă încărcată trăeşte într'o gură amară. O gură amară nu poate fi mieroasă. De aceea indispoziţia gurei scade puterea de funcţionare a sufletului. Atunci spontaneitatea, este înlocuită cu gângăveala, sigu-

[1] In Mitropolia Ardealului cercurile religioase funcţionează de 7 ani. — N. R.

ranţa cu nesiguranţa, preciziunea cu vagul ş. a. Poate că de aceea „se codea Moisi", [Păr. Scriban] să se pue în fruntea poporului, iar Iona se pogora mai degrabă spre adâncul mării, decât să predice Ninevitenilor!

Sănătatea este una din condiţiile acţiunilor omeneşti. Numai un trup sănătos, poate fi un organ de voinţă. Numai un trup sănătos ajută sufletului şi-l face să voiască şi să lucreze.

La noi în regat, preoţimea cu păr argintiu, reprezintă un mare contigent. Maioritatea dar, au întrat în faza bătrâneţii. Bătrâneţa însamnă: Uzarea organelor şi ţesuturilor, declinul forţelor şi cortegiul infirmităţilor. In urmările ei, precum se vede, bătrâneţa este foarte neprietenească.

Avem însă o mângăere. Ne-o dă poetul Vlăhuţă: „Bătrâneţa începe, când începi să te temi de ea".

Fiindcă n'am început să mă tem de ea, o privesc în lume, sub aspectul celor trei forme ale ei: *bătrâneţa prematură* — rezultată din multe şiruri de neglijenţe; *bătrâneţa în forma violentă,*[1] rezultată din boli grave şi nevindecabile, şi *bătrâneţa normală,* rezultată din slăbirea funcţiilor fizice şi intelectuale. Deci — zice Drul Frumuşeanu — „nu e cineva bătrân, fiindcă a trecut de 70—80 ani, ci pentru simplul cuvânt că ţesuturile sale au îmbătrânit, arterele sale s'au întărit, viscerele sale obosite de surmenaj se încovoae sub o greutate neproporţionată cu forţa lor şi chiar sufletul său renunţând la voinţa de a trăi, se lasă în prăpastia bătrâneţii".

Astfel pusă chestiunea, bătrâneţa lui Petru şi slăbiciunea trupului supus închisorii, a lui Pavel, ne acuză pe noi, cei care invocăm slăbiciunea şi sănătatea ca motive ale inactivităţii. Intre puterile personale interne, care dau imbold sufletului şi-l îndeamnă la activitate, afară de sănătate, este şi *conştiinţa preoţească.*

A fost conştiinţa preoţească adusă la starea de

[1] Un îndrăsneţ a trecut Niagara într'un butoi de oţel. Când a ieşit din butoi, era alb ca lâna.

convingere pentru interesul cel mare al propoveduirei cu timp şi fără timp?

În multe locuri, conştiinţa misionară a preoţilor a fost lăsată ca o locomotivă de cale ferată în bătaia ploilor şi s'a încărcat cu rugină.

Acolo unde conştiinţa preoţească n'a fost adormită, i-a lipsit antrenarea. Una din cele dintâi condiţii a unei bune sănătăţi, — după noua medicină — este antrenarea progresivă a individului spre o activitate fizică şi morală normală.

Normal, în viaţa pastorală însamnă, să încerci în fiecare zi să sapi culcuş direcţiei morale în sânul societăţii.

Dacă însă puterile personale interne: *sănătatea şi conştiinţa* nu-s suficiente pentru antrenarea preotului în tovărăşiile religios-culturale, atunci este necesar să recurgem la a doua formă a îndemnului la activitate, şi anume la *autoritatea externă*.

„Iată vă trimit" este un imperativ care trezeşte sentimentul temerei şi al ruşinei. Cine aşteaptă sancţiunile autorităţii, se lasă cârmuit de un factor inferior, întrucât, — în ordinea aceasta, — superior, nu este decât aceia ce e dictat de puterile personale ale omului: sănătatea şi conştiinţa.

Are rost autoritatea în funcţionarea cercurilor religioase?

Negreşit. Şi încă un rol covârşitor.

Autoritatea, trebue să studieze energia fizică şi morală a subalternilor, şi dirijându-le, să le înalţe spre o cât mai bună folosire. Autoritatea, trebue să canaliseze aptitudinile, care adesea odihnesc în adâncimile sufletului, îndreptându-le către folosinţa imediată. O vorbă bună dela un suflet entuziast şi convins — cum este omul de autoritate în creştinism, unde ierarhia valorilor e principiu capital, — o vorbă duioasă, care cade ca o picătură de rouă într'un potir de floare, o compătimire şi încurajare în lucrul nostru valorează nespus, şi fac ca acţiunile celui mai calm, să înainteze vizibil. De aceea creştinismul nu con-

cepe o autoritate anchilozată într'o celulă centrală, ci o autoritate fluidă [dacă pot folosi acest cuvânt], care răsbate prin locuri nepătrunse şi suflete neştiute şi ridică ostaşi, împărăţiei lui Isus.

Autoritatea, trebue să sprijine entuziasmul preoţiei, fiindcă preoţia e singura capabilă să creeze iniţiative în domeniul pastoral.

În rezumat dar cercurile religioase sunt falangile moderne ale Bisericii menite să stavilească şi să retuşeze înrâurirea altor organizaţii, care ţin prea puţin cont de ideea centrală, ideea morală.

Ca centre de emulaţie pentru preoţi şi cântăreţi, autoritatea trebue nu numai să sprijine iniţiativele sporadice ivite pe ogorul pastoral, ci se cuvine să le organizeze, să le rânduiască şi să le generalizeze în întreaga Biserică.

Econ. **A. C. Cosma** Bâlca, Putna.

MIŞCAREA LITERARA.

1. *Prof. Dr. Grigorie Cristescu:* **Pentru înviorarea entuziasmului pastoral.** Sibiu 1926. (Edit. autorului). 60 pagini. 30 Lei

2. *Prof. Dr. Gr. Cristescu:* **Slujba ta fă-o deplin** (Scrisori pastorale). Sibiu 1926. (Editura autorului). 94 pag. 50 Lei.

Juxtapunerea acestor două cărţi — ultimele roduri ale prodigioasei activităţi literare ce-o desfăşoară cu o neasemănată râvnă şi jertfelnicie părintele prof. Dr. Grigorie Cristescu — este lucrul cel mai firesc. Chiar titlul le tradează sinonimitatea cuprinsului lor. Sunt meditaţii izvorâte dintr'o profundă intuiţie a adevărurilor sfinte, pătrunse de-o simţire care prin căldura şi sinceritatea ei cucereşte irezistibil şi expuse într'un limbaj a cărui frăgezime şi plasticitate e mărturia elocventă a unui remarcabil talent literar.

Fără nici o umbră de exagerare putem afirma că în literatura noastră religioasă nu cunoaştem alcătuiri de-o cugetare şi simţire mai adânc creştinească.

Prin lucrările sale din urmă, părintele profesor Dr. Cristescu a dovedit cu prisosinţă, că D sa e 'n stare să-i dea preoţimii noastre ***catehismul îndrumărilor pastorale*** de care se simte atâta nevoie. Pentrucă D-Sale nu-i lipseşte nici una din însuşirile pe cari trebue să le întrunească autorul unei asemenea lucrări: nici experienţa pastorală, nici erudiţia teologică, nici

talentul literar. De aceea n'ar trebui decât să-şi adune şi să-şi aşeze în sistem sugestiile şi îndrumările împrăştiate prin diferitele sale lucrări de teologie practică — şi manualul de pastorală modernă ar fi gata.

Dar, până la apariţia acestei lucrări, preoţimea noastră are o datorinţă: să cumpere şi să citească minunatele meditaţii şi înţeleptele îndrumări pastorale din cele două cărţi despre cari vorbim şi pe cari le recomandăm cu toată căldura.

Prof. *N. Colan.*

*

Mila şi compătimirea socială în literatură — de *Horia Petra-Petrescu.*

Dl Horia P.-Petrescu este unul din cei mai entuziaşti propoveduitori ai culturii şi idealismului în ţara noastră.

Inzestrat cu o excepţională putere de muncă şi pasionat statornic de cugetare superioară şi de frumuseţe etică, D-sa îşi întrupează sufletul cu toate visurile lui de perfecţiune, în marea operă de cultură naţională pe care o realizează de decenii «Astra». Colaboratorii, cu cari se simte înfrăţit printr'un ideal comun şi printr'o jertfelnicie fără strigăte de reclamă, sunt o garanţie de înalt prestigiu pentru ceeace numim curent o izbândă culturală în viaţa noastră românească.

Buletinele «Astrei» — botezate astfel dintr'un prisos de modestie — pătrund de duh cultural întreagă viaţa sufletească a neamului nostru.

«Mila şi compătimirea socială în literatură», este o dovadă pentru cele afirmate mai sus. Este aceasta conferenţă, cu ideile căreia s'ar putea închega un volum destul de impunător ca dimensiuni, un apel, smuls din tot ceeace are mai cald şi mai curat un suflet omenesc, către oameni şi către conştiinţele lor, de a nu ucide *omenia* din lume şi de a nu gratifica animalitatea cu apologii superlative şi cu omagii academice.

Vorbeşte un om cult, pentrucă e un om adevărat, domnilor oameni pretinşi culţi! Nu v'aţi convins încă de nulitatea morală a atâtor trufii cari sunt şi un autentic certificat de spirit anticultural?... Citiţi cu luare aminte această broşură şi suntem siguri că vă veţi revizui multe erori intelectuale şi vă veţi rectifica multe atitudini morale.

*

Mensching: Das Heilige im Leben. (J. C. B. Mohr Tübingen).

O conferenţă ţinută cu prilejul celui de al 2-lea congres de muzică bisericească, ţinut în Berlin la 29 Septemvrie 1925.

Tratează despre «ideia sfinţeniei», despre «viaţa lipsită de sfinţenie» şi despre «sfinţire». Analizând cunoscuta lucrare a lui *Rudolph Otto, Das Heilige,* ajunge la concluzia, că întreaga

noastră viaţă trebue să fie impregnată de solemnitatea misterului sfânt, fără care toate aspiraţiile noastre culturale şi sociale rămân sterile şi fără ecou. «*Rückker zu Gott*» *!* Iată idealul adevărat al vieţii omeneşti şi al tuturor silinţelor ei de perfecţiune.

Prof. *Dr. Gr. Cristescu.*

CRONICĂ.

Congresul Asociaţiei clerului „Andrei Şaguna". Intemeiată acum şapte ani, Asociaţia clerului din Metropolia Ardealului îşi urmează drumul său de luptă organizată şi entuziastă pentru fericirea poporului credincios şi pentru sporirea prestigiului sf. noastre biserici.

An de an Asociaţia îşi ţine congresele sale, în care pe lângă darea de seamă despre activitatea desfăşurată în anul din urmă se mai pune câte o problemă a cărei soluţionare e menită să dea orientări sănătoase pentru viaţa preoţimii şi a credincioşilor noştri.

Problema centrală a congresului din anul acesta, ţinut la Timişoara în zilele de 10 şi 11 Noemvrie a. c., a fost organizarea tineretului adult în «Soc. Sf. Gheorghe».

Congresul s'a desfăşurat în cadre deosebit de solemne. In dimineaţa zilei de 10 Noemvrie, la ora 9 şi 30 s'a slujit sf. Liturgie în biserica din cartierul Fabrică, de faţă fiind I. P. S. Mitropolit Nicolae şi o mare mulţime de preoţi şi credincioşi. A oficiat I. P. C. Sa Arhim. Policarp Moruşca, stareţul sf. Mănăstiri H. Bodrog, asistat de mai mulţi preoţi din toate părţile mitropoliei Ardealului.

La priceasnă a predicat frumos, mişcător, părintele M. Şora din Timişoara. După slujba Invocării Duhului Sfânt congresiştii au trecut în sala festivă a cercului militar-civil, unde s'au ţinut toate şedinţele congresului.

La ora 11·30 preşedintele asociaţiei, păr. asesor *Dr. Gh. Ciuhandu*, deschide congresul printr'o entuziastă cuvântare, în care arată importanţa problemei de care avea să se ocupe congresul. Apoi salută pe înalţii oaspeţi prezenţi, între cari amintim pe *I. P. S. Mitropolit Nicolae, I. P. C. Arhim. Policarp*, stareţul sf. Mănăstiri H. Bodrog, ca reprezentant al P. S. Grigorie al Aradului, dl prefect A. Bogdan, dl general Darvari, reprezentantul armatei, păr. Dumitrescu şi Rădulescu, reprezentanţii soc. clerului «Ajutorul» din Bucureşti, păr. E. Grădinar, reprezentantul primăriei, dl A. Cosma, fost ministru ş. a.

După deschiderea congresului ia cuvântul *I. P. S. Mitropolit Nicolae* spunând:

Prea stimaţi şi prea iubiţi domni şi fraţi!

N'am voit şi n'am putut să lipsesc nici dela acest congres al Asociaţiei clerului «Andrei Şaguna». Eu am fost aproape de leagănul acestei asociaţii, i-am urmărit cu atenţiune activitatea, şi mă bucur de roadele acestei activităţi; vreau să rămân în toată vremea lângă preoţimea sf. noastre biserici ajutându-i şi promovându-i strădaniile ei.

Dar am venit atras şi de însemnata problemă a educaţiei tinerimii noastre, care formează miezul acestui congres. Importanţa acestei probleme este atât de covârşitoare, încât ea trebue să capteze atenţiunea tuturor factorilor vieţii noastre obşteşti. Cu atât mai mult se impune ea preoţimii şi bisericii noastre. Viitorul bisericii şi al neamului este în funcţie de măsura în care sufletul tineretului nostru va fi câştigat pentru Hristos. Numai crescând tineretul nostru în duhul evangheliei lui Hristos, vom zidi pe peatră sufletul neamului nostru. Noi nu vrem să zidim pe nisip, căci ceeace se zideşte pe nisip, se spală de ploi şi se surpă de vânturi...

Zidirea neamului nostru trebue să înceapă dela creşterea a celorce mâne vor avea să ia asupra lor sarcinile şi nădejdile noastre: dela creşterea tinerimii noastre.

Asociaţia nu-şi putea alege o problemă mai actuală şi mai importantă pentru congresul său din anul acesta.

Prin idealismul ei Evanghelia stă mai aproape de sufletul neprihănit al tineretului. De aceea a şi spus Mântuitorul dumnezeieştile cuvinte: «de nu veţi fi ca pruncii, nu veţi intra în împărăţia lui Dumnezeu».

Adevărat că educaţia nu este de loc uşor de realizat. Dar preotul nu trebue să-şi peardă nădejdea şi încrederea în ajutorul Celui ce s'a jertfit pentru noi toţi. Legătura cu Hristos trebue să fie izvorul nesecat al entuziasmului şi râvnei pastorale. Conştiinţa misiunii superioare nici odată nu trebue să slăbească: Noi nu suntem trimişii pământului şi-ai lumii acesteia, ci ai Impăratului care a biruit lumea! Cu ajutorul Lui şi adumbriţi de harul care se coboară de sus, suntem chemaţi să ducem la izbândă steagul Crucii.

Cel ce-şi are sufletul îndreptat către Hristos va avea totdeauna înţelegerea de lipsă pentru nevoile şi necazurile omeneşti şi va lupta cu toate puterile pentru lecuirea lor.

Iubiţilor mei, Eu am mai spus-o: Daţi-vă credinţei Voastre probleme mari de rezolvit: problemele de conştiinţă, probleme de-ale mântuirii sufletelor. Noi trebue să fim veşnic conştienţi că reprezentăm cele mai superioare interese ale neamului şi să căutăm a fi la înălţimea postulatelor acestora.

Drept să spun, eu nu mă simt de loc străin de achiziţiile civilizaţiei şi ale ştiinţei moderne. Mă simt în rând cu cel mai

avansat reprezentant al ştiinţii. Dar numai cu sufletul în necurmată legătură cu cele sfinte mă folosesc de ştiinţă, căci numai credinţa poate da rodnicia adevărată, neperitoare ştiinţei. Noi suntem slujitori ai altarului lui Hristos şi luminători ai poporului. Numai prin îngemânarea acestor două lucrări vom zidi cu adevărat la împărăţia lui Dumnezeu.

Noi prăznuim, iubiţii mei, şi împlinirea a unsprezece veacuri dela trecerea la veşnicie a sfântului Teodor Studitul. E un moment peste care nu trebue să trecem uşor. Pentrucă viaţa acestui sfânt este cel mai strălucit simbol al triumfului sufletului asupra materiei... al libertăţii bisericii faţă de lume!

Eu nu-mi văd biserica ameninţată nici de stat, nici de relele sociale, sau de altă natură. Pentrucă libertatea bisericii trebue să fie garantată de sufletul slujitorilor ei. Eroizmul lor va înfrânge toate greutăţile împrejurărilor, pentrucă ei luptă în numele Celuice a zis: «Indrăzniţi, Eu am biruit lumea!»

Conştientă de marea răspundere pe care o are, preoţimea va trebui să slujească veşnic cu cel mai mare devotament — lui Dumnezeu şi neamului.

Cu aceste gânduri am venit la acest congres. Impărtăşindu-vă arhiereştile mele binecuvântări rog pe bunul Dumnezeu să vă stea într'ajutor, ca să puteţi deslega fericit problemele ce vă stau înainte».

*

Cuvântarea I. P. S. Mitropolit a făcut o adâncă impresie asupra celor de faţă, cari au ovaţionat de repeţiteori şi îndelung pe înaltul ierarh şi înţelept îndrumător al preoţimii noastre.

Vorbeşte apoi dl prefect judeţean *A. Bogdan*, salutând congresul în cuvinte entuziaste. Dsa face declaraţia că nu se va odihni, până când în ultimul cătun al judeţului nu se va ridica locaş sfânt de închinare ortodoxă. La aceasta I. P. S. Sa Mitropolitul *Nicolae* declară, în aplauzele entuziaste ale întregii săli, că nici el nu se va odihni, până când aceste altare nu se vor încălzi la lumina şi căldura unei episcopii de Timişoara.

Au mai vorbit păr. *E Grădinar*, în numele primăriei, *General Darvari*, în numele armatei, I. P. C. Sa *Arhimandritul Policarp Moruşca*, în numele P. S. Episcop Grigorie al Aradului, păr. *Dumitrescu* — Bucureşti, în numele societăţii clerului «Ajutorul», *I. Petrovici*, inspector şcolar regional, *A. Cosma*, fost ministru, — având cu toţii cuvinte înţelepte şi pline de avânt despre chemarea preoţimii, despre educaţia tineretului şi rostul superior al instituţiei sacre, care ne-a crescut până acuma şi e chemată să ne povăţuiască şi în viitor.

Prezidentul Asociaţiei Dr. Ciuhandu le mulţumeşte tuturor pentru cinstea prezenţei şi a concursului.

Din congres se trimit apoi telegrame omagiale *M. Sale Regelui* şi dlui *V. Goldiş*, ministrul cultelor.

Şedinţa II.

După ameazi la ora 5 şi 6 a urmat desfăşurarea următorului program, executat frumos, demn — şi în săli arhipline:

La ora 5 d. m. în sala mare a Casinoului militar:

1. Corul cercului religios «Sf. Ecaterina» dela liceul de fete «Carmen Sylva»: Psalm 104 de Vorobchievici.

2 Corul şcoalei normale: «In Casa Tatălui Meu» de Bortnianschi.

3. Corul ucenicilor «Ceriurile spun, şi Heruvicul».

4. Conferenţa păr. protopop *Dr. Şt. Ciorolan*, despre «Rolul Societăţii Sf. Gheorghe».

5. Corul şcoalei normale: «Trăiască România Mare», de Ivela.

La ora 5 d. m. conferenţa de acelaş sens a păr. Florea Codrean, la Căminul comunal Nr. 1 pentru ucenici (în cetate) unde se constitue Societatea «Sf. Gheorghe».

Tot la ora 5 d. a. conferenţa de acelaş fel a păr. David Voniga, la căminul comunal Nr. 2 pentru ucenici din Timişoara Fabrică.

La ora 5 d. m. conferenţa părintelui Gheorghe Maior, prof. la şcoala normală «A. Şaguna».

La ora 6 d. m. conferenţa păr. Arhim. Policarp Moruşca, stareţul sf. Mănăstiri H. Bodrog, despre îndrumarea tinerimii noastre.

Seara la ora 9 a fost serviciu de priveghiere (denie) la biserica din cartierul Fabrică, întru amintirea sf Teodor Studitul. Cuvântul comemorativ l-a rostit părintele Dr. Ciuhandu, prezidentul Asociaţiei.

A doua zi.

La ora 7½ sf. Liturghie în sobor, după care la 10 s'a deschis a treia şedinţă a congresului sub prezidenţia I. P. C. Arhim. Policarp Moruşca (prezid. asociaţiei fiind nevoit să lipsească dela această şedinţă). Inainte de a se intra în ordinea de zi, i se dă cuvântul dlui general Jiteanu, un ostaş devotat al ţării şi a lui Hristos. D-sa remarcă imoralitatea veacului nostru, în care generaţia ţării e roaba tuturor ispitelor, şi cheamă preoţimea, ca împreună cu mirenii devotaţi să ducă eroic lupta pentru salvarea tineretului — nădejdea neamului nostru. Sincera şi înţeleapta chemare a generalului apostol a fost primită cu binemeritatele ovaţii ale congresiştilor.

La ordinea zilei: problema organizării tineretului. Raportor păr. prof. C. Turicu. La discuţii iau parte părintele Georgescu, general Jiteanu, părintele Dr. N. Stinghe, păr. Crişmariu, păr. Caragea, păr. prof. Bulacu, păr. Rusan, A. Popo-

vici, dir şcoalei norm., Timişoara. Congresul primeşte cu mulţumire referatul şi propunerile păr. Turicu.

In continuare dl prof. *N. Colan*, secretar general al Asociaţiei, rezumă raportul general al Comitetului central, pe care congresul îl ia cu aprobare la cunoştinţă — inclusiv propunerile, dintre care amintim următoarele:

1. Congresul proclamă de membri onorari pe P. S. Arhiereu A Magier de Oradea-Mare şi pe I. P. C. Arhim. Policarp Moruşca, pentru meritele ce şi-le-au câştigat ca slujitori devotaţi ai Asociaţiei şi ai bisericii.

2. Asociaţia va publica concurs de premiu pentru cea mai bună lucrare cuprinzând toate agendele împreunate cu serviciul de paroh şi protopop.

3. Comitetul central va publica la fiecare sfârşit de an o listă a celor mai bune cărţi apărute în anul respectiv — din domeniul teologiei şi al literaturii religioase-culturale.

4. Congresul protestează împotriva încheierii Concordatului între statul român şi Vatican.

5. Congresul cere guvernului să dea atenţia cuvenită studiului religiunii în şcoalele secundare şi să nu reducă orele la mai puţin de 2 de fiecare clasă.

Părintele Golumba, ca raportor, citeşte, iar congresul ia cu aprobare la cunoştinţă, raportul cassei pe anul trecut.

Programul fiind epuizat, preşedintele păr. Arhim. Policarp, mulţumeşte tuturor acelora, cari într'un fel sau într'altul au lucrat la reuşita acestui congres menit să promoveze opera de educaţie sănătoasă a tineretului nostru.

*

Sf. Sinod şi învăţământul religios. O comisiune alcătuită din I. P. S. Sa mitropolitul *Nicolae* al Ardealului, PP. SS. LL. episcopul *Lucian* al Romanului şi arhiereul-vicar episcopesc *Andrei* dela Oradea, a depus în şedinţa Sf. Sinod din 19 Nov. următorul referat în privinţa învăţământului religios în şcoalele secundare:

Religia a fost şi este în istoria popoarelor factorul tuturor preocupărilor de ordin sufletesc; de aceea şcoala a înţeles din cele mai vechi timpuri să şi completeze programa de învăţământ cu religia, care interesează în măsura cea mai mare viaţa obştească. Piedestalul pe care a fost ridicat cu timpul învăţământul religios în cadrul învăţământului obligator de stat, e dovada importanţei pe care toţi îndrumătorii de şcoală au recunoscut-o religiei.

Religia nu poate lipsi dintre cunoştinţele generale ce se predau în şcoală cu scopul de a da o concepţie de viaţă viitorilor cetăţeni, pentrucă nici o ştiinţă nu poate inocula viitorului cetăţean: simţul de datorie, jertfirea de sine şi virtutea iubirii

aproapelui — fără de care o societate nu poate exista — în măsura în care o face religia, care nefiind supusă fluctuațiunilor omenești are caracterul dumnezeesc al veșniciei. Religia nu ascute numai inteligența, ci activează sentimentul și voința, făurind caractere cu facultăți sufletești armonice.

Religia creștină în special, e cea mai sublimă filosofie aplicată la viață. Invățământul religiei creștine imbină instrucțiunea cu educația, având ca pildă neîntrecută pe dumnezeescul educator: Hristos. De aceea toți pedagogii reformatori cari au recunoscut că școala pe lângă instrucțiune e datoare să facă educație, au admis religia ca cel mai operant factor educator.

Biserica creștină are datoria, impusă de dumnezeescul ei întemeietor, de a învăța pe credincioșii săi adevărul divin, dela leagăn până la mormânt. In timpul vieții omenești intră și copilăria, timpul cel mai priincios pentru îndrumarea vieții. Tineretul școlar nu poate fi sustras fără mari perderi morale dela învățământul religios sistematic organizat, precum se predă azi în școlile secundare.

Invățământul religios își are și el trecutul său, în decursul căruia s'au cristalizat anumite metode de predare, un program de învățământ, ținând seamă de preceptele generale pedagogice și psihologice ale tineretului. Reducerea actualelor ore de religie face imposibilă predarea sistematică a tuturor cunoștințelor ce formează complexul învățământului religios, iar suprimarea orelor de religie în cursul superior de liceu înseamnă a nu ținea seamă de evoluția tinerească a tineretului și a-l lăsa fără răspuns lămuritor, tocmai în epoca aceea când sufletul său începe a fi preocupat de rostul său în lume și raportul său cu lumea și Creatorul ei.

Ca orice reformă, așa și reforma învățământului secundar proectată de ancheta ministerului instrucțiunii, trebue să aibă în vedere individualitatea poporului căruia i se adresează precum și necesitățile sociale ale epocii. Ori reforma proectată, cu reducerea respectivă și suprimarea învățământului religios din școlile secundare, nu corespunde nici caracterului adânc religios al poporului românesc, nici necesității sociale de a asana cu toate mijloacele operante criza morală din epoca noastră.

Din toate aceste considerațiuni Sf. Sinod consideră reforma proiectată relativ la reducerea orelor de religie în învățământul secundar ca o știrbire a drepturilor câștigate ale bisericii în învățământul de stat și ca o primejduire a educației creștinești a viitorilor cetățeni, și va lupta cu toate armele legale împotriva înfăptuirii acelei reforme.

In consecință, Sf. Sinod roagă pe dl ministru al instrucțiunii, ca la redactarea definitivă a proectului de lege pentru reforma învățământului religios, să aibă în vedere motivele invocate mai

sas, menţinând în programa învăţământului secundar câte două ore pe săptămână în fiecare clasă, pentru studiul religiunii, iar între materiile de învăţământ, religiei să i se dea locul de frunte.

Mai departe, să se asigure bisericii drepturile de până aci în privinţa pregătirii şi numirii profesorilor de religie, precum şi asupra aprobării manualelor de religie şi a programei pentru învăţământul religios.

NOTE şi INFORMAŢII.

Ultimul mesagiu regal pentru deschiderea corpurilor legiuitoare anunţă între alte proiecte de legi şi proiectul de lege referitor la regimul cultelor minoritare din România. Este şi timpul să se legifereze în sfârşit acest regim menit să aplice corectivul necesar unei situaţii nedrepte, moştenite dela stăpânitorii străini de ieri. La timpul său noi ne-am spus cuvântul cu privire la problema regimului cultelor minoritare. N'avem nimic nici de retractat, nici de adăogat. Subliniem doar din nou nădejdea că cei chemaţi să soluţioneze această problemă, o vor soluţiona în duhul unei dreptăţi care să fie a *tuturora* şi nu numai a celorce, obicinuiţi cu «privilegiile istorice» trag semnul egalităţii între *privilegiu* şi *drept*.

*

In legătură cu noua reformă a învăţământului secundar, Părintele Petre Chiricuţă publică două foiletoane în ziarul «Cuvântul». Sf. Sa se osteneşte să arete că dl ministru Petrovici este «deplin legitimat s'aştepte dela mai multă, chiar escesiv de multă filosofie în şcoli — *şi mai multă înţelepciune în viaţă*». Suntem de acord în această privinţă şi cu dl ministru şi cu părintele Chiricuţă. Dar când prin noul proiect de lege se încearcă izgonirea religiei din învăţământul secundar, nu mai suntem de acord nici cu dl Ministru, nici cu părintele Chiricuţă.

Părintele Chiricuţă are câteva argumente, cari cuceresc în aparenţă: «Religia nu poate fi obiect de învăţământ în şcoli», pentrucă religia se trăeşte, nu se învaţă. In principiu — foarte adevărat. Numai cât, oricât în felul de purtare al cuiva elementul hotărâtor ar fi *simţul omeniei*, totuşi nimeni nu s'a gândit să izgonească din şcoli disciplinele filosofice. Religia se adresează omului întreg, deci şi funcţiunii intelectuale. Ea se şi învaţă, cel puţin în parte. Religia «învăţată» dela un catehet înţelept — cu «mintea lui Hristos» — şi iubitor până la jertfelnicie, va produce, dacă nu sfinţi — cel puţin oameni de omenie. Câtă vreme lipsa oricărui îndrumător religios în şcoală nu poate avea alt rezultat decât captarea integrală a sufletelor copiilor

din partea celorlalţi îndrumători, cari pregătesc pe elevi prea mult *numai* pentru «viaţa aceasta».

Părintele Chiricuţă nu este mulţumit cu «profesorii de religie» pe care-i avem. Mărturisim sincer că nici noi nu suntem pe deplin mulţumiţi. Dar noi nu suntem mulţumiţi nici cu ceialalţi profesori. Şi cu toate acestea nici prin gând nu ne trece să cerem izgonirea din şcoli a celorlalte materii de învăţământ şi păstrarea exclusivă a... gimnasticei, care «se face», nu se învaţă.

Părintele Chiricuţă cere deci, ca «cei direct lezaţi, preoţii-profesori de religie» să plece dela catedră la parohie şi să *converteascā*, prin predici; ca şi când *locul* de unde se predică ar fi factorul hotărâtor în convertire. Dar o lecţie de religie în şcoală nu poate fi şi ea o predică de convertire? Cu adevăra, ea *trebue* să fie.

Iată pentruce noi *nu* cerem «legiferarea exodului celor mai buni preoţi» din parohie, dar mai ales nu putem îngădui izgonirea Evangheliei din şcoli.

Cât despre postulatul: «preoţi, înapoi la parohie!» — încă odată: noi credem că «parohia» este acolo, unde este preotul.

Incercarea de a scoate pe Hristos din şcoalele secundare nu poate trece decât ca dovada unui fals «europenism înaintat» (ca să nu-i zicem altfel) şi cei «lezaţi» prin această încercare nu sunt numai profesorii de religie (pe cari noi nu-i considerăm fugiţi dela parohie, ci trecuţi la *altă* parohie), ci este lezată Biserica şi neamul, care n'a trăit nici până acum şi nu va trăi nici de-aci înainte numai prin gimnastică, ci mai ales prin mângăierea şi buna povaţă a Evangheliei, împărtăşită de slujitorii Bisericii strămoşeşti de pretutindeni.

*

Revista «Biserica ortodoxă română» anunţă, că Părintele Arhimandrit I. Scriban a pus sub tipar *Comentariul Evangheliilor*, la care lucrează de multă vreme. Acest comentariu va fi de mai multe volume, cari vor apărea pe rând. Acum e vorba de apariţia primului volum, care va cuprinde explicarea Evangheliilor până la ieşirea Mântuitorului la propoveduire. E o veste îmbucurătoare pentru studenţimea teologică şi pentru preoţimea noastră îndeosebi, care de multă vreme aşteaptă o asemenea lucrare menită să-i îmbie un sprijin efectiv în opera de propoveduire a Evangheliei, pe care e chemată s'o împlinească.

*

In cadrele unor frumoase solemnităţi P. S. Episcop Iacov al Huşilor şi-a sărbătorit jubileul alor 70 de ani împliniţi (dintre cari 46 de preoţie) în slujba Domnului.

Dumnezeu să-l ţină în sănătate şi întru zile îndelungate, «drept îndreptând cuvântul adevărului!»

*

In ziua de 8 Noemvrie a. c. s'a inaugurat solemn noua Facultate de teologie «Petru Movilă» din Chişinău. Basarabia şi-a căpătat cea dintâi şcoală academică. Şi e bine că s'a început cu un înalt aşezământ de cultură *religioasă*. Pentru cel obicinuit să citească în actele provedinţei, inaugurarea Facultăţii din Chişinău are şi o semnificaţie simbolică: Basarabia îşi zideşte cultura pe temeliile credinţii, şi toate porţile iadului de peste Nistru nu o vor sfărâma.

*

Comisiunea pentru repartizarea fondului despăgubirilor de războiu, a hotărât ca fondul de 27.500,000 Lei destinat Ardealului şi Banatului să fie distribuit în modul următor:

Băile Herculane 500,000 Lei. Bisericii Române unite din Cluj 500,000 Lei. Liceului Român unit de băieţi din Blaj 1.000 000 Lei. Liceului Român ort. de băieţi «Andreiu Şaguna» 1.000 000 Lei. Clinicilor de pe lângă Universitatea din Cluj 2.000,000 Lei. Spitalului epidemic al oraşului Cluj 1.000,000 Lei. Prefecturei jud. Cluj pentru restaurarea bisericilor din judeţ 500,000 Lei. Jud. Braşov pentru restaurarea mobiliarului şcoalelor primare din judeţ 800,000 Lei. Parohiei Bisericii unite din Sebeş, jud. Alba 50.000 Lei. Prefecturii jud. Sătmar pentru bisericile din judeţ 500,000 Lei. Bisericii Române unite din Sătmar 200,000 Lei. Episcopiei Lugojului 600,000 Lei.

Comisiunea acestor despăgubiri nu se sfieşte să afişeze aceste sume ca un act de dreptate şi generositate faţă de Ardeal. Orice om cu bun simţ trebue să se revolte în faţa acestui act de crudă nesocotire şi de bruscare a opiniei publice din acest Ardeal. O scurtă ochire peste sumele de mai sus, mărturiseşte clar şi limpede învârteala săvârşită în jurul sumelor destinate pentru despăgubiri. S'au votat anume pentru biserica unită din Ardeal şi în special pentru teritoriile cari au suferit foarte puţin, ba unele nimic în războiu, suma de 3 milioane 350 mii Lei. Pentru instituţiile de stat 3 milioane 500 mii Lei, pentru şcoalele din Braşov şi jud. 1 milion 800 mii Lei. Iar pentru biserica ortodoxă nici un ban, zi absolut nici un ban. Ca şi când bisericile unite din Sătmar, Cluj, Sebeş, Lugoj, pe unde n'a trecut furia războiului ar fi fost cele mai nenorocite din Ardeal, iar bisericile din judeţele mărginaşe Ciuc, Treiscaune, Murăş, Braşov, Făgăraş etc. ar fi trăit în «dolce farniente» în viforul războiului. O astfel de sfidare a dreptăţii şi bunului simţ faţă de biserica noastră n'am fi putut-o presupune nici din partea celor mai mari duşmani ai nostri. Sperăm că se vor afla deputaţi în parlament, cari să ceară socoteală comisiei pentru aceasta şi să o înfiereze dupăcum se cuvine.

(«Renaşterea»).

BIBLIOGRAFIE.

— *Pr. Prof. Dr. Gh. I. Ghia: Sfântul Ioan Botezătorul*, după Evangheliile canonice. Craiova «Ramuri» 1926. Pag. 224. Lei 30.

— *Dr. Sebastian Stanca: Preoţimea şi Politica*, Cluj. Tip. eparh. ort. rom. 1926. Pag. 28 (format mic). Lei 6.

— G. K. Chesterton — La nouvelle Jérusalem. Libr. acad. Perrin & Comp. 10 frc.

— Robert de Traz — Le depaysement oriental. Bern. Grasset. 10 frc.

— Henri Bremond — Prière & Poésie. Bern. Grasset 12 frc.

— S. S. Bârsănescu — Friedrich W. Foerster. Iaşi. 40 Lei.

*

In **Biblioteca Creştinului Ortodox**, Librăria diecezană Arad, au mai apărut broşurile:

Protosincelul Policarp P. Moruşca: Sfânta Scriptură şi tradiţia Sfântă.

Pr. Ştefan R. Lungu: Posturile şi însemnătatea lor.

Emilian Căpitan: Oglinda Pocăiţilor.

Dr. Grigorie Gh. Comşa: Credinţa şi Botezul.

Dr. Ioan Felea: La Hristos fără Pocăiţi.

Dr. Ştefan Cioroianu: Cinstiţi, ascultaţi şi iubiţi biserica voastră strămoşească.

Preot. F. Codreanu: Despre căsătorie.

Dr. Gr. Gh. Comşa: Misiuni pentru popor.

Dr. Ştefan Cioroianu: Sfinţirea jurământului.

— Vorbele cele rele strică năravurile bune.

Emilian Căpitan: Căinţa unui pocăit.

Dr. Ştefan Cioroianu: Preotul nostru ortodox creştin.

Dr. Gr. Gh. Comşa: Pentru Biserica ortodoxă.

Fiecare broşură costă numai 3 Lei.